

Sedemdesiatnik Ivan Kadlečík

Prozaik a kritik Ivan Kadlečík (1938) má za sebou dve desiatky kníh i pohnutý život disidenta. Bývalý normalizačný režim ho vyradil z evidencie, ale neumlčal ho. Písal a publikoval v samizdatoch aj v zahraničí, nadväzoval kontakty s českými priateľmi-disidentmi (L. Vaculík a i.), odolával brutalite výsluchov. Na vonkajší tlak marginalizácie a vytlačania na okraj (aj občiansky) odpovedal hlbším zakoreňovaním sa v rodnej pôde, dejinách a duchovnom odkaze. Potvrdzoval tak svoju legitimitu a zároveň usvedčal z nelegitímnosti komunistický systém, vykazoval ho za hranicu domáceho teritória. Aj napriek normalizačnej ruptúre držal kontinuitu s minulým vývinom. Proskribovanie len znásobilo jeho tvorivosť a tá si našla nové cesty.

Dielo Ivana Kadlečíka predstavuje významný a zároveň špecifický vklad do slovenskej literatúry. Vstúpil do nej cez literárnu kritiku a redaktorskú činnosť. Od počiatku prikladal na literatúru nielen estetický, ale aj etický meter. Nevnímal ju ako svet čírych foriem, ale ako myšlienkovú štafetu, odovzdávanú z generácie na generáciu, ako nepretržitú duchovného výkonu. A rovnako ju chápal, keď sa sám vydal tvorivou cestou; teda ako duchovný výkon a zároveň nepretržitý proces. Ak sa začítame do Kadlečíkových textov, zistíme, že trvanie vecí, javov, ideí, myšlienok patrí do samého ich základu, že prvok stálosti patrí k axiómam Kadlečíkovho uvažovania. Uvažovania nielen o literatúre, ale aj o umení, kultúre, spoločnosti, dejinách, jazyku, človeku a jeho vlastnostiach a poslaní. Stálosť však neznamená nemennosť. Je to len opak ruptúr a diskontinuity. Pokiaľ ide o idey, trvanie, vedomie súvislosti – znamená to preňho zaoberať sa odkazom Hurbana, Janka Kráľa, Krmana, Jána Lajčiaka, Krčméryho, Tatarku a ďalších. Pravda, nešlo len o samé idey. Išlo aj o charaktery, o človeka a jeho morálku, teda o nás samých. A keďže naprostá väčšina Kadlečíkových diel má autobiografický podtón, kontinuita tu znamená aj jeho vlastné vradovanie sa do dlhého radu predkov, rozsievajúcich kultúru na Slovensku či na Morave. Rodová a ideová genealógia je dôležitým prvkom v Kadlečíkovom kontinuálnom ponímaní sveta. Ak toto poznanie zovšeobecníme, vyjde nám, že minulosť, prítomnosť a budúcnosť tvoria v jeho životnej filozofii jeden celok, hoci s rozličnými afinitami. Ak pôjdeme ešte ďalej, zistíme, že vedomie súvislosti má uňho nielen časový vektor, ale platí aj horizontálne: ľudia, zvieratá, stromy, rastliny, zvony, vežové hodiny, písací stôl, organ, príroda a kultúra predstavujú jeden celok, vyjadrený celkom jazyka. Autorov prirodzený vitalizmus sa mení na svojský druh panteizmu, v ktorom napokon splývajú veci s výkonmi ducha.

Treba zdôrazniť, že v Kadlečíkovom svete nejde o harmóniu. Náš svet nie je v jeho poňatí najlepším z možných svetov. Sú v ňom javy, proti ktorým sa treba postaviť, s ktorými sa treba popasovať. Bol to komunistický režim, ale je to aj postkomunistická prítomnosť, teda dnešok, generujúci povrchnosť, konzumnosť, plytkosť života, ktorý sa ani ne-namáha povzniesť do vyšších duchovných polôh. To všetko Kadlečíka irituje a vzbudzu-

je kritickú reakciu. Kritika je však to pravé bytie intelektuála. Z kritika literatúry vyrástol kritik spoločnosti a dlhej škály ľudských vlastností, ako mu ich priviala žitá skúsenosť. Z akých pozícií vedie Kadlečík svoj spor so skutočnosťou? Z pozície slobodnej osobnosti so znamením etickej voľby. Etiku si však v tomto prípade netreba pliesť s moralizovaním. Kadlečík nie je nijakým konvenčným moralistom. Jeho etické postoje ďaleko presahujú sprofanizované duchovné priestory, ba sú zamerané proti nim. Kadlečík chápe mravnosť ako rozmer človeka o ktorý treba ustavične bojovať. Kadlečík je bojovník. Sám kdesi poznamenal, že dobro spojené so slabosťou nestojí zaveľa. Do svojich textov vliat sám ducha odboja. Kritika súčasnosti zaberá v jeho aktivitách čoraz viac priestoru, vyvie- ra z čoraz väčšej miery nespokojnosti. Kadlečíkova kritika má tú zvláštnosť, že je spojená s vlastným vyzliekaním sa z kože. Len cez totálne sebaodhaľovanie, vydanie sa napo- spas, sa môže autor stať vierohodným a možno mu veriť. Jeho slovo má potom váhu; takú, že spoločenské sa mu pod rukami mení na existenciálne, konkrétne-historické na metafyzické. Ak z tejto úrovne vnímame Kadlečíkov kritický hlas, prestáva byť len aktu- alitou a stáva sa hlasom takmer varujúceho starozákonného proroka, ktorého vzdialenou víziou je spása, nech ju dnes už vnímame akokoľvek. Kadlečíkov hlas je naliehavý, ale málo počutý. Je to však hlas osobne prežitej pravdy a mal by nás zasahovať. Moderný dnešok je k takýmto výzvam zrejme hluchý. Zdajú sa mu staromódne a vlastne nepotrebné. Ale to neruší ich naliehavosť. Dúfajme, že nevypočutý Kadlečík v nich bude v ďal- ších rokoch pokračovať. Želáme mu menej sklamaní a viac nádeje.

Vladimír Petrik